

Tiit Tarlap

Tiidu duubel

Väljaandjad:

Pärnumaa Tšernobõli
Ühendus „Gamma”

Tori Valla
Raamatukogu

Koostajad: Ene Michelis, Jaan Krinal
Fotode autor: Urmas Saard
Toimetajad: Heli Hallik ja Maria Krinal
Kaante ja CD kujundaja: Jaan Lehismets
Kujundaja ja küljendaja: Vallo Hallik

© Kõik õigused kaitstud

ISBN: 978-9916-754-19-1

Trükk: MJ Konsult

Hea Tegu kirjastus
www.fil.ee

Täname toetajaid:

Tori vald

Eesti Tšernobõli Ühing, Akrivator OÜ, Aaron Konsult OÜ.

CD valmimisele andsid oma panuse:

Johannes Lõhmus, Peeter Popp, Meelis Tauk, Üllar Kallau.

Raamatu ilmumisele andsid oma panuse:

Aare Krapp	Gunnar Kruusmaa,	Marika Siigur
Aare Uind	Hillar Vahula	Marje Kuntur
Ain Laanes	Illo Maide	Martin Riidamets
Aino Edo	Ivo Lillipuu	Meelis Lilleleht
Aivar Põder	Jaan Krinal	Peeter Bernhardt
Aivar Ostrat	Jaan Saar	Raimi Laan
Alar Külm	Jaanus Kass	Raivo Villmann
Alar Sillaste	Jüri Kaljula	Rein Lüüdik
Andres Mets	Jüri Kodasma	Reino Teemägi
Ants Antsmäe	Kalev Nurmeste	Sergei Helemäe
Arno Tšetšin	Kalju Siinmaa	Valdek Jaago
Arvi Kuura	Kalmer Tael	Valter Maatee
Avo Siivesti	Kalvi Limeng	Valter Voort
Diana Sits	Koit Aigro	Viktor Kamenjuk
Elviira Soboleva	Kristel Reinsalu	Viktor Sildoja
Endel Köster	Küllü Šorin	Villu Liiva
Endel Sarapuu	Liivi Vahter	Virve Pichen
Endel Tasane	Ljudmila Talsi	Vladimir Ovtšinnikov
Ester Vilgats	Malle Sadam	Volli Kull

Magus uni

Horisont 5 / 1997

Vastikule talvele oli järgnenud vastik kevad. Ees seisis vastik suvi ja selle järel vastik sügis. Siis oli oodata uut vastikut talve ... Roberti ajas see oravaratas öökima. See tuli kuidagi peatada. Ta pistis käigu pealt käe püksitaskusse ja kompas seal lebavat korratut paberipakki. Raha oli alles.

Neid pooltteist tuhandet oligi ta aktsiaseltsi „Magus uni” ehitustöödel kolm kuud kokku kraapinud. Paljud inimesed ei arvanud „Magusast unest” eriti hästi ja nii võis seal veel üsna lihtsalt tööd saada. Tasu oli, tõsi küll, niisama vilets kui mujalgi. Aga ta hoidis kokku. Loobus praktiliselt kõigest peale hädapärase söögi ja odavate sigarettide. Ja nüüd pidid need poolteist tuhat kinkima talle pääsemise.

Tegelikult võttis „Magus uni” kliendilt minimaalse teenindusprogrammi eest kolm tuhat ja eriteenustest ei maksnud sel juhul undki näha. Kuid Robert oli firma töötaja. Ta võis saada viiekümneprotsendilist hinnaalandust. Ja mis puutus eriteenustesse, siis oli ta kõik oma kolmkümmend kuus eluaastat ilma nendeta läbi ajanud.

Robert naeratas vaevumärgatavalt, et jääbki oma toa, viletsa pugeriku eest viimase kuu üüri võlgu. Ta ei tundnud mõnu mitte maksmata jätmisest. Naeratama pani teadmine, et edaspidi tal niisuguseid probleeme enam ei ole. Ka lobjakasel tänaval läbivettinud kingad ja limusiinide

pritsitud lörtsipahvakad ei häirinud teda enam. Need tulid isegi kasuks, lämmatades viimasegi võimaliku kõhkluse-tombu ta hinges. Mida halvem tal praegu oli, seda parem.

Jäisest uduvihmast lõdisedes pööras ta viimastel kuu-del tuttavaks saanud kõrvaltänavasse. Ainult et sel korral ei sumbanud ta üle porise ehitusplatsi tööriistakuuri juurde, vaid läks mööda betoonplokkidega ääristatud kõnniteed otse peahoone suunas, mida kaunistas rohelistest neon-tuledest firma nimetus.

Niiskelt läikivast paraadtrepist üles minnes valdas Robertit ebamugavus. Tal oli tunne, nagu jätaks ta klaasiledaks lihvitud astmeteale poriseid jälgi. Niisugused sisse-käigud ei olnud temataolistele – vähemalt pärast seda, kui nad olid valmis ehitatud. Miks ei võinud siin olla ka mõni tagasihoidlikum ukseke?

Tulutult püüdis ta kaks korda lahti tõmmata hiiglasuurt klaasust, enne kui taipas, et see avaneb sissepoole. Ta tundis, et punastab häbist, ja vihastas selle üle. Kui uksetiib ta järel hääletult kinni vajus, matsid aga kergendustunne ja kibe rõõm ärrituse enda alla. Ta oli kohal. Varsti polnud enam mingeid ebameeldivusi.

Mustas ülikonnas ametnik tuli talle väarika aeglusega vastu ning juhatas mitte vähem väarika keskealise daami kabinetti. Daam oli samuti mustas, kabinetis aga valitsesid tumedad värvitoonid. Naine pakkus Robertile istet ja aetas ta ette läikivakaanelise reklaamprospekti.

„Siit leiate kogu lühiinformatsiooni meie firma poolt pakutavate teenuste kohta,” sõnas ta julgustavalt. Naise hääli oli treenitud, mahe ja rahustav. „Kui soovite millestki lähemalt kuulda, siis küsige.”

Robert lehitses prospekti kohmetute sõrmede vahel ainult moepärast ega püüdnudki viimasesse süveneda. Eri-teenuste jaoks tal ju raha polnud.

„Vaadake,” pomises ta siis trükist ära pannes, „ma soovin üksnes ... seda peamist.”

„See teeb täpselt kolm tuhat,” ütles naine.

Robert teadis seda isegi. Ja ikkagi langes tal öeldut kuuldes kivi südamele. Oleks hind kas või ainsa protsendi võrra üles nihkunud, poleks ta seda enam maksta jõudnud. Nüüd jäi veel üksnes viimane takistus.

„Mul on siin ainult tuhat viissada,” ütles ta käkrunud rahapaberite nutsakut lauale asetades. Ta punastas häbist. Kuidas need välja nägid! Otsekui mudilase kogutud kommi- raha.

„Aga ma olen kuni tänase päevani firmas tööl olnud,” jätkas ta vapralt ja pani tõendi raha kõrvale. Tõend oli õnneks kortsumata. Naine võttis selle sõnagi lausumata, kraamis lausahtlist mitu mappi masinakirjalehtedega ja jäi neid uurima. Robertile tundus, et pilkavalt. „Hädava-res!” luges ta naise näolt. „Nii armetult tuled surema – ja odavalt, peaaegu nagu võlgu!” Kuid muidugi ei öelnud naine midagi niisugust, ta oli eeskujulikult väljaõpetatud ametnik, kes tegi oma palga eest täpselt seda, mida temalt nõuti.

„Teie pass, palun,” ütles naine endiselt laitmatu viisakusega. „Ja teised dokumendid ka, kui neid on.”

Robert pani lauale passi, küpsustunnistuse, autojuhi-load ja veel mõned aegade jooksul kogunenud paberid. Naine täitis nende abil kiiresti mitu formulari ja ulatas need üksteise järel Robertile allakirjutamiseks. Dokumendid aetas ta läbipaistvasse plastikaatkotti ja pistis laualaekasse.

„Kui te ümber peaksite mõtlema, siis saate need tagasi,” sõnas ta. „Raha jääb loomulikult firmale.”

Robert noogutas. Ta teadis seda isegi.

„Teil tuleb vestelda mitme inimesega,” jätkas naine. „Kõigepealt firma psühholoogiga.”

Muidugi, mõtles Robert. Nüüd, mil ta maksnud oli, püütakse talle selgeks teha, et ta end kähku koristaks! Ei mõtlegi!

PSÜHHOLOGIGA kohtus Robert ülejärmisel päeval. Nii nägid firma teenindusreeglid ette ja Robert kannatas need visiidid stoiliselt välja. Ta otsus jäi endiseks. See ei tulene nud hetkemeeleoludest. Et ta polnud varem kunagi psühholoogidega kokku puutunud, ei osanud ta arvata, kas sinne hingetohter püüdiski teda kõiki oma võimeid pingutades ümber veenda või läks teda tarvis vaid ühiskondliku südametunnistuse rahustamiseks.

Robert mäletas hästi, kuidas oli vaieldud raevukalt suitsiidi legaliseerimise moraalsete aspektide üle. Ta mui gas seda meenutades. Variserlik ühiskond, mis ei suutnud tagada paljudele oma liikmetele elamisväärsel elu, tahtis röövida neilt ka ainsa, millele nad võisid veel pretendeerida – meeldiva surma. Lõppkokkuvõttes kallutas vaekausi lihtne tõsiasi, et enesetapud ei kadunud kuhugi, võimud aga ei suutnud vastu panna kiusatusele nende pealt teenida.

Robertile olid tähtsad just lõpu kergus ja võimalus kaduda, tegemata tüli iseendale või kellelegi teisele. Ta oli enam kui kord seisnud öisel sillal ja vaadanud üle käsi-puu kummardudes all loksuvaid musti laineid. Keegi, kes

polnud seal ise niimoodi seisnud, ei võinud teada, kui kül malt helklesid veepinnalt peegelduvad suurlinna tuled. Aga see võimalus polnud tema jaoks. Esiteks kartis ta kole dasti kõrgust ja teiseks oskas liiga hästi ujuda.

Poomist ta vihkas ja auto või rongi alla viskumisega poleks ta hakkama saanud. Püstoli või efektiivse mür giga oleks ta küll toime tulnud, kuid ei oleks suutnud neid endale hankida.

Ja milleks pidi ta oma viimaseid hetki reostama vägi-vallaga enese kallal, sundima külma mõistuse abil keha tegema seda, mida alateadvus paaniliselt kartis? Kas ainult sellesama õõnsa moraali pärast, millega ükskõikne ühis-kond väsinuile abi keelas, moraali pärast, mille kandjad ei hoolinud kellestki peale iseenda?

Nõnda sobis AS „Magus uni” – mis oli avanud oma ukсед nii kiiresti pärast legaliseeriva seaduse vastuvõtmist, et tekkis kahtlus, kas see analoogiliselt lõbumajadega juba varem põranda all ei tegutsenud – Robertile nagu pääs-terõngas. Siin ei pruukinud tal end enam halastamatult tagant piitsutada, et jõuda mõru pääsemiseni. Siin tuli see ise, rahulikult ja mahedalt, nagu lohutav peasilitus. Tal tarvitses end vaid personali hoolde usaldada ja teada, et kõik läheb kenasti.

LAHKUDES palus psühholoog tal oma toast mitte väljuda, sest kohe pidi tema juurde tuldama, ja veerand tunni pärast koputatigi uksele. Sisenes musta rietatud firmaametnik.

„Milline peaks olema matusetalituse iseloom?” küsis ametnik vaikselt pastorihäälel.

„Mul ükskõik,” arvas Robert õlgu kehitades.

„Aga siiski, kas eelistate matmist või krematsiooni?”

„Krematsiooni, kui teile sobib. Mul pole tahtmist vak-ladega jagelda.”

Ametnik noogutas tõsiselt ja märkis selle endale üles.

„Aga mida me siis urniga teeme? Kas anname kelle-legi?”

Robert mõtles viivu.

„Kui tüli ei tee, siis tühjendage see lähimal prügimäel allatuult.” Teda oli haaranud täieliku vabanemise eufooria. Tundnud end kaua saamatu, eluvõõra ja olemusvõitluses allajäänuna, vaatas ta nüüd omakorda ülalt alla kõigile neile, kes eluspüsimise nimel alandlikult kannatasid, roomasid ja orjasid.

Ametnik kirjutas sellegi soovi üles ja pistis märkmiku taskusse.

„See ongi kõik, miks ma teid tülitasin. Soovitan teil tutvuda meie restorani baariga. Šoti viski on seal esmaklassiline.”

„Mul ei ole raha,” vastas Robert vähimagi kohmetu-seta. „Mul jätkus seda vaid minimaalteenuse jaoks.”

Imelik, aga ta ei tundnud seda öeldes tõepoolest piinlikkuse varjugi. Niisugused asjad olid jäänud kaugele tema poolt ületatud piiri taha.

„Nüüdsest kuulub ka restoran minimaalteenuste hulka, nagu sööki,” selgitas ametnik.

„Suurepärane!” arvas Robert. „See on firmast ülikena. Muide, millal ma suren?”

„Jätke see meie hooleks.”

„Aga siiski?” tundis Robert huvi. „Ja kuidas see toimub?”

„Võin teile vaid niipalju öelda,” vastas ametnik, „et lähema kolme ööpäeva jooksul võetakse teiega ühendust. Muretsemiseks pole põhjust, meil töötavad suurepärased spetsialistid. Kuni viimase hetkeni võite end tunda täiesti vabalt. Keelatud on üksnes majast väljuda. See tähendaks, et te kõhklete ja olete lepingu katkestanud. Kui te tõepoolest ümber mõtlete, võite siit igal ajal lahkuda. Kui mitte, siis soovin firma nimel teile magusat und.”

Ametnik kummardas talle peaaegu tseremoniaalselt ja jättis ta üksi.

„Ümber mõelda,” muigas Robert endamisi, kui uks lahkuja järel sulgus. Tundus paradoksaalne, aga just surma lähedus oli see, mis talle elujõu tagasi andis. See muutis ta väarikaks ja sõltumatuks, niisuguseks, nagu hulk inimesi enda jaoks kogu elu loomulikuks pidas. Ta oli kindel, et kui kohtaks üleeilset naisametnikku praegu, siis ei leiaks ta viimase näost vähimatki põlguse avaldust. Või kui leiaks, siis ka kustutaks selle sealt kohe. Miks ei suutnud ta elus niisugune olla? Ja mis siis, kui ta seda õppinuna – õigemini meelde tuletatuna – suudaks niimoodi ka seal? Siis oleks viga praegu surra.

Ta süütas sigareti ja heitis selili voodile. Eemale need nõrgad mõtted! See oli vaid hirmunud alateadvus, mis üritas teda loogikalõksu püüda! Robert teadis suurepäraselt, et tema jõu allikas asus siin, selles majas. Tarvitsenuks vaid sellest eemalduda, ja ta oleks varisenud kokku hullemini kui enne.

ROBERT mõtles ametniku soovitus üle järele. Tõepoolest, miks mitte järele proovida, kas viski on ikka hea? Ainuüksi

selleks, et pühitseda märgatavat muutust iseendas. Veel kahe päeva eest poleks ta söandanud ametnikule öelda, et tal puudub raha. Nagu oleks see mõni häbi või süü. Nüüd viskas ta selle mehele näkku nagu irvituse. Ja mitte midagi ei juhtunud. Ta sai hoopis kuulda, et see polnudki takistus. Kui palju võimalusi oli ta samal viisil käest lasknud möödunud elu jooksul?

Ta tõusis ja läks peegli ette oma välimust kohendama. Õieti poleks see pidanud enam tähtis olema, aga kummalisel kombel huvitas see teda rohkem kui veel mõne päeva eest. Vähemalt habemetüükast tuli kindlasti žiletiga üle käia. Ta tegi seda, pesi vahu maha ning uuris end veidi aega peeglist. Vastu vaatas tumedapäine veel võrdlemisi noor mees, kelle juustes polnud ainsatki halli karva ja kes ei näinudki välja nagu lootusetule hädavaresele kohane. Oli lausa kummaline, kuidas otsusekindlus näojoontele tarmu lisas. Ta saatis peegelpildile ironilise muige, mille sealt otsekohe vandeseltslasliku silmapilgutusena tagasi sai, ja pöördus minekule.

RESTORAN oli väike, aga uskumatult kárarikas. Puhanguti jäi poolvaljuks reguleeritud plaadimuusika selgelt alla háltemelule, mida tekitas seiná ááres kaks lauda kokku lúkanud arvukas seltskond. Siin-seal istus mehi ja naisi ka teistes laudades. Akna alt leidis ta vaba laua ja võttis istet. Valge põllega ettekandja tõi talle küsitud joogi ning selle aroome enne maitsmist sisse hingates mõtles Robert mui-gamisi, et nii kõrge teenindustaseme juures ei võinud olla muud, kui et nad talle juba täna öösel otsa peale teeksid. Siis märkas ta üht naist lähenemas. Too oli just sisse tulnud

ja kõndis otsivalt ringi vaadates laudade vahel. Ta ei olnud enam plikake – silma järgi kolmekümnene –, kuid nägi oma habrastele õlgadele laskuvais nisujuustes uskumatult värsket välja. Kohta otsides reetis ta ilme nõutust, eriti kui ta pilk libises üle kaugeltki mitte kaine piduseltskonna. Keegi hüüdis talle sealt midagi tervituseks, naine naeratas sunnitult vastu, aga pööras kohe pea ára. Nüüd väljendasid ta kokkusurutud huuled nii abitult teeseldud kindlameel-sust, et see oleks isegi Londoni naistemõrvari talle tuge pakkuma hállestanud.

Viimaks ühtis neiu vaade Roberti omaga ja instinktiiv-selt naeratas too julgustavalt.

„Kas ma tohin?“ küsis neiu üksnes juurdemõeldava žestiga lauale osutades. „Nad on seal nii lármakad,“ lisas ta vabandavalt.

„Aga palun!“

Robert tõusis ja nihutas neiuale tooli. Siis istus ta tema vastu.

„Ma olen samuti mõnevõrra imestunud, et neid ... ee ... et meid on siin korruga nii palju.“

„Oh, need kõik pole hoopiski kliendid,“ ütles neiu kerge meelepahaga. „Valdav enamik on saatjad. Mõnele meeldib oma lahkumisest *show* teha. Firma on rahul, kuna teenib iga saatja pealt vähemalt kaks tuhat päevas.“

„See on siis ju otse kullaauk!“ lasi Robert hálletut vilet.

„Kas arvasite, et siin tegeldakse inimlikkusest halastu-sega?“ küsis neiu nukra ironiaga. „Mõned isikud on siin muide táiesti kõrvalised. Nad isegi ei saada kedagi. Ametli-kult pole niisugune asi lubatud ja ma ei tea, mis hullumeel-set raha nad selle eest välja laovad, aga siin nad on. Just

nemad annavad firmale peamise sissetuleku. Nad naudivad surma õhkkonda. Võõra surma. Kärbsed!”

„Kuidas te ütlesite?” ei saanud Robert aru.

„Kärbsed,” kinnitas neiu. „Need, kes võõrastest haavast verd joovad. Kliendid on tegelikult ainult atmosfääri loomiseks, mis nad kokku ajab. Seal suures seltskonnas on minu teada ainult üks klient. Vaadake, ta ütleb praegu toosti.”

Nüüd ei imestanud Robert enam nii väga firma äkilise lahkuse üle. See oli vaid tema pajatsipalk t õ e l i s t e klientide lõbustamisel. Ta pööras pead ja nägi väga kõhna meest, pokaal käes, midagi rääkimas. Üle purjus sumina oli tal raskusi enda kuuldavaks tegemisega; umbes pool seltskonnast ei pannud teda tähelegi. Ka mees oli purjus.

„Ta on endine filmistaar,” seletas neiu. „Kopsuvähk viimases staadiumis.”

„Te olete väga informeeritud,” imestas Robert.

„Sattusin eile nende laudkonda, kui nad pidupanekuga alustasid. Näib väga sedamoodi, et nad ei olegi vahepeal katkestanud.”

Ettekandja tõi neiule kokteili ja sigaretid. Robert pakkus tuld.

„Aga teie?” küsis ta. Neiu sai aru, mida ta mõtles.

„Mina olen m e i e hulgast,” ütles ta. „Ja teie, kui ma ei eksi, samuti. Sellepärast eelistasingi teie juurde istuda.”

„Mu nimi on Robert,” sõnas Robert klaasi kergitades.

„Anne,” tutvustas end neiu ja tõstis samuti klaasi. Nad rüüpasid veidi.

„Kummaline,” ütles Robert, „te ei näe hoopiski nii välja, nagu ... oleksite maailmaga vaenujalal.”

Anne naeratas nukralt.

„Välimus on petlik. Ka teie ei näe muide päris niimoodi välja. Keegi ei näe niimoodi välja, nagu ta tegelikult on.”

„Kas oleksin väga ebadiskreetne,” küsis Robert, „kui tunneksin huvi, miks on teietaoline tüdruk siin?”

„Ei,” raputas Anne pead. „Soov üksi pole veel midagi ebadiskreetset. Ma ainult ei räägi teile. Milleks?”

„Teil on õigus,” ütles Robert. „Vabandage mind. Parem tantsime.”

Nad tegid seda. Anne oli ta käte vahel painduv ja sulgkerge. Sellest tekkis joovastav tunne, mida kriipsutas veelgi enam alla kogu majas valitseva kaduvuse atmosfäär. Näis olevat hetk pärast kasvuhoone purunemist, mil kolmekümnekraadine pakane sööstab veel õitsvate ja kaunite taimede kallale.

„Aga teie?” küsis Anne, kui nad uuesti oma lauda istusid. „Kas teie räägiksite mulle, mis teid siia tõi? Ma ei mõtlegi solvuda, kui te seda ei tee.”

„Kui see teile huvi pakub,” kehtas Robert õlgu. „Kardan ainult, et valmistan teile pettumuse. Midagi traagilist minus ei ole. Tüdimus on harva traagiline. Teadsin juba lapsena, et tahan skulptoriks, aga ei löönud läbi. Iseloomu pärast. Ei kannatanud, kui mind õpetati, pidasin ennast kõige targemaks. Muidugi ma polnud seda ... Aga mõistsin seda hiljem ... Liiga hilja, et edasi õppida. Aeg-ajalt õnnestus mul oma töid isegi müüa, aga võite ise arvata, kui kõrgelt hinnatakse ametlikust kintsukaapijate hierarhiast kõrval seisva tundmatu kunstniku töid. Nii tuli muud teenistust otsida, et hing sees püsiks, kuid mida muud ma siis oskasin? Ja ega ma tahtnudki osata. See, kellel ei ole oma südameala, võib